

AUTOR NIEZNANY

Bogurodzica

Ta lektura, podobnie jak tysiące innych, jest dostępna on-line na stronie wolnelektury.pl.

Utwór opracowany został w ramach projektu Wolne Lektury przez fundację Nowoczesna Polska.

---

*Bogurodzica*¹

Bogurodzica dziewica², Bogiem sławiena³ Maryja,
U twego syna Gospodzina⁴ matko zwolena⁵,
Maryja!

---

¹*Bogurodzica* — Publikowana tu wersja utworu jest to tzw. przekaz Ab, czyli wersja tekstu znajdująca się w *Decisiones rote Wilhelmi Harborg* z 1408 r. (Biblioteka Jagiellońska, rkps 408). Klasyfikację i dokładny opis wszystkich znanych wersji zapisu zawiera opracowanie: *Bogurodzica*, oprac. J. Woronczak, wstęp językoznawczy E. Ostrowska, oprac. muzykologiczne H. Feicht, Wrocław 1962, Biblioteka Pisarzy Polskich, Seria A, nr 1. Tekst niniejszy stanowi transkrypcję, a więc uwspółcześnienie oryginalnego zapisu. Zabieg taki jest bardzo pomocny przy lekturze, ponieważ w transliteracji, a więc odtworzeniu literami drukowanymi pierwotnego zapisu rękopiśmiennego, pojawiają się specyficzne, indywidualne sposoby zapisywania wyrazów np. „mathko” zamiast: matko; „thwe” zamiast: twe; „wtwego” zamiast: u twego; zaś sam początek utworu wygląda następująco: „Bogw rodzicza dzewicza”. Pieśń składa się z trzech, powstałych w różnym czasie części. Pierwsza z nich, najstarsza, obejmuje dwie zwrotki i powstała między X a XIV w. (zapewne w pierwszej poł. XIII w.). Kolejne cztery zwrotki (wielkanocne) pochodzą prawdopodobnie z XIV w. Ostatnia część (pasyjna) składa się z dziewięciu zwrotek i powstała w drugiej poł. XIV w.; część może też pochodzić z wieku XV. Pominęto luźne zwrotki z wydania w oprac. J. Łosia. [przypis edytorski]

²*dziewica* (starop.) — panna, dziewczyna, kobieta niezamężna. [przypis edytorski]

³*Bogiem sławiena* (starop.) — umiłowana przez Boga. [przypis edytorski]

⁴*gospodzin* (starop.) — tu: Bóg. [przypis edytorski]

⁵*zwolena* (starop.) — wybrana. [przypis edytorski]

Zyszczy nam, spuści nam⁶.
Kyrieleison.⁷

Twego dzieła⁸ Krzciciela⁹, bożycze¹⁰,
Usłysz głosy¹¹, napelni myśli¹² człowiecze.
Słysz modlitwe, jaż nosimy¹³,
Oddać raczy¹⁴, jegoż prosimy:
A na świecie zbożny¹⁵ pobyt,
Po żywocie rajski przebyt¹⁶.
Kyrieleison.

---

⁶*zyszczy nam, spuści nam* (starop.) — zdobądź dla nas, ześlij nam. [przypis edytorski]

⁷*Kyrieleison* — Panie, zmiłuj się nad nami; dzisiejszy zapis: Kyrie eleison. [przypis edytorski]

⁸*Twego dzieła* (starop.) — dla Twego. [przypis edytorski]

⁹*Krzciciel* — Chrzciel; chodzi o św. Jana Chrzciciela. [przypis edytorski]

¹⁰*bożycze* (starop. forma W. lp od: bożyc) — Synu Boga. [przypis edytorski]

¹¹*usłysz głosy* (starop.) — wysłuchaj głosów. [przypis edytorski]

¹²*napelni myśli* (starop.) — spełnij pragnienia. [przypis edytorski]

¹³*jaż nosimy* (starop.) — którą zanosimy. [przypis edytorski]

¹⁴*oddać raczy* — w innych wersjach niekiedy: „A dać raczy”. [przypis edytorski]

¹⁵*zbożny* (starop.) — pobożny, dostatni (raczej w sensie bogactwa duchowego). [przypis edytorski]

¹⁶*przebyt* (starop.) — przebywanie. [przypis edytorski]

Nas dla¹⁷ wstał z martwych syn boży.
Wierzyż¹⁸ w to, człowiecze zbożny¹⁹,
Iż przez trud Bog swój lud
Odjął diablej strożej²⁰.

Przydał nam zdrowia wiecznego,
Starostę skował pkielnego²¹,
Śmierć podjął²², wspomionął²³
Człowieka pirwego²⁴.

Jenże trudy cirpiał zawiernie²⁵,
Jeszcze był nie prześpiał²⁶ zaśmiernie²⁷,
Aliż²⁸ sam Bog zmartwychwstał.

---

¹⁷*nas dla* (starop.) — dla nas. [przypis edytorski]

¹⁸*wierzyż* — uwierz; uwierzże. [przypis edytorski]

¹⁹*zbożny* — pobożny, kierujący się szlachetnością. [przypis edytorski]

²⁰*odjął diablej strożej* (starop.) — uwolnił od diabelskiej straży (nadzoru).

[przypis edytorski]

²¹*starostę skował pkielnego* (starop.) — skuł (w znaczeniu: uwięził) piekielnego zarządcę (mowa o szatanie). [przypis edytorski]

²²*śmierć podjąć* (starop.) — umrzeć. [przypis edytorski]

²³*wspomionąć* (starop.) — wspomnieć. [przypis edytorski]

²⁴*pirwego* (starop.) — pierwszego. [przypis edytorski]

²⁵*zawiernie* (starop.) — naprawdę, rzeczywiście. [przypis edytorski]

²⁶*prześpieć* (starop.) — udać się. [przypis edytorski]

²⁷*zaśmiernie* (starop.) — pokornie. [przypis edytorski]

²⁸*aliż* (starop.) — dopóki. [przypis edytorski]

Adamie, ty boży kmieciu²⁹,
Ty siedzisz u Boga [w] wiecu³⁰.
Domieścisz³¹ tve dzieci,
Gdzież krolują anjeli³².

Tegoż nas domieścisz³³, Jezu Kryste miły,
Bychom³⁴ z tobą byli,
Gdzie sie nam radują szwe³⁵ niebieskie siły³⁶.

Była radość, była miłość³⁷, było widzenie twor-
ca³⁸

Anjelskie bez końca,
Tuć sie nam zwidziało³⁹ diable potępienie.

---

²⁹*kmieć* — w średniowieczu zamożny chłop, który posiadał własne gospodarstwo. [przypis edytorski]

³⁰*wiec* (starop.) — rodzaj pierwotnego sejmu. Wiece były pierwszymi zgromadzeniami ustawodawczymi. [przypis edytorski]

³¹*domieścisz* (starop.) — doprowadzisz. [przypis edytorski]

³²*anjeli* (starop.) — dziś: anieli. [przypis edytorski]

³³*tegoż nas domieścisz* (starop.) — tam nas doprowadzisz. [przypis edytorski]

³⁴*bychom* (starop.) — byśmy. [przypis edytorski]

³⁵*szwe* (starop.) — wsze, tj. wszelkie. [przypis edytorski]

³⁶*niebieskie siły* — aniołowie. [przypis edytorski]

³⁷*miłość* (starop.) — łaska. [przypis edytorski]

³⁸*było widzenie tworca* (starop.) — było wieczne oglądanie Stwórcy. [przypis edytorski]

³⁹*sie nam zwidziało* (starop.) — pokazało się. [przypis edytorski]

Ni srebrem, ni złotem nas diabłu odkupił,
Swą mocą zastąpił.⁴⁰

Ciebie dla, człowiecze, dał Bog przekłóć⁴¹ sobie
Ręce, nodze⁴² obie,
Kry⁴³ święta szła z boka⁴⁴ na zbawienie tobie.

Wierzyż w to, człowiecze, iż Jezu Kryst prawy⁴⁵
Cirpiał za nas rany,
Swą świętą krew przelał za nas krześcijany⁴⁶.

O duszy o grzeszne sam Bog pieczę ima⁴⁷,
Diabłu ją otyma⁴⁸,
Gdzie to sam króluje, k sob[ie] ją przyma⁴⁹.

---

⁴⁰*Ni srebrem (...) mocą zastąpił* — sens dwuwiersza: nie odkupił nas ani srebrem, ani złotem, lecz obronił nas swoją mocą. [przypis edytorski]

⁴¹*przekłóć* (starop.) — przekłuć. [przypis edytorski]

⁴²*nodze* (starop.) — nogi. Forma „nodze” wskazuje na zastosowanie liczby podwójnej, której ślad we współczesnej polszczyźnie widać w formie: „ręce”. [przypis edytorski]

⁴³*kry* (starop.) — krew. [przypis edytorski]

⁴⁴*z boka* (starop.) — dziś: z boku. [przypis edytorski]

⁴⁵*prawy* (starop.) — prawdziwy. [przypis edytorski]

⁴⁶*za nas krześcijany* (starop.) — za nas chrześcijan. [przypis edytorski]

⁴⁷*o duszy (...) Bog pieczę ima* (starop.) — sam Bóg sprawuje opiekę nad grzesznymi duszami. [przypis edytorski]

⁴⁸*otyma* (starop.) — odbiera, odejmuje. [przypis edytorski]

⁴⁹*k sobie ją przyma* (starop.) — do siebie ją przyjmuje. [przypis edytorski]

Maryja dziewice, prośmy synka twego,
Krola niebieskiego,
Haza⁵⁰ nas huchowa⁵¹ ote wszego złego.⁵²

Amen tako Bog daj⁵³,
Bychom szli szwyćcy⁵⁴ w raj.

---

⁵⁰*haza* (starop.) — aby. [przypis edytorski]

⁵¹*huchować* (starop.) — uchować. [przypis edytorski]

⁵²*ote wszego złego* (starop.) — od wszelkiego zła. [przypis edytorski]

⁵³*Amen tako Bog daj* — strofa ta stanowi zakończenie tzw. kanonicznej wersji utworu, obejmującej piętnaście strof. W niniejszym przekazie kolejność strof jest nieco przestawiona; następują po sobie strofy: 1-6, 14, 7-10, 12, 15. Brak strofy 11: „Już nam czas, godzina grzechów się kajaci,/ Bogu chwałę daci,/ Ze wszemi siłami Boga miłowaci.” Brak też strofy 13: „Wszyscy święci, proście,/ Nam grzesznym spomożcie,/ Bysmy z wami bydlili, Wiecznie Boga chwalili.” Strofy te w redakcji prof. Łosia zostały opublikowane w zbiorze luźnych zwrotek jako pojawiające się w zapisach niestale. [przypis edytorski]

⁵⁴*szwyćcy* (starop.) — wszyscy. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na Licencji Wolnej Sztuki 1.3.

Fundacja Nowoczesna Polska zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony:
<http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/bogurodzica>

Tekst opracowany na podstawie: Bogurodzica. Pierwszy polski hymn narodowy. Wydał i objaśnił Jan Łoś, Księgarnia M. Arct i S-ka, Lublin 1922

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Jan Łoś, Olga Sutkowska.

Okładka na podstawie: Najstarszy znany zapis tekstu Bogurodzicy z 1407 zapisany na tylnej wyklejce zbioru kazań łacińskich skopiowanych przez wikarego w Kcyni na Pałukach Macieja z Grochowa, Maciej z Grochowa, domena publiczna

ISBN 978-83-288-6603-4

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przeznacz 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

AUTOR NIEZNANY *Bogurodzica*,
Dołącz do Towarzystwa Przyjaciół Wolnych Lektur i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przeznacz darowiznę na konto: *szczegóły na stronie Fundacji*